

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра іноземної філології і перекладу

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ДИСЦИПЛІНИ**

СТИЛІСТИКА ОСНОВНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НІМЕЦЬКОЇ)

ОС «Бакалавр»
Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність: 035 «Філологія»

Київ - 2016 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра іноземної філології і перекладу

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри
іноземної філології і перекладу
протокол № 12 від «11» травня 2016 р.

Завідувач кафедри
_____ С. М. Амеліна

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СТИЛІСТИКА ОСНОВНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НІМЕЦЬКОЇ)»

Галузь знань: 03 «Гуманітарні науки»
Спеціальність: 035 «Філологія»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: к.фіол.н., доц. О.В. Артьомцев

Київ - 2016 р.

1. Опис навчальної дисципліни

СТИЛІСТИКА ОСНОВНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НІМЕЦЬКОЇ) (6 семестр)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	<i>Бакалавр</i>	
Напрям підготовки	6.020303 «Філологія»	
Спеціальність		
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістових модулів	1	
Курсовий проект (робота)	не передбачено	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	3-й	
Семестр	6-й	
Лекційні заняття	не передбачено	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	
Лабораторні заняття	не передбачено	
Самостійна робота	15 год.	
Індивідуальні завдання	не передбачено	
Тижневих годин для денної форми навчання	1 год.	

СТИЛІСТИКА ОСНОВНОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НІМЕЦЬКОЇ)

(7 семестр)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітньо-кваліфікаційний рівень	Бакалавр	
Напрям підготовки	6.020303 «Філологія»	
Спеціальність		
Спеціалізація		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	60	
Кількість кредитів ECTS	2	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота)	не передбачено	
Форма контролю	Іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	4-й	
Семестр	7-й	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	15 год.	
Лабораторні заняття	не передбачено	
Самостійна робота	30 год.	
Індивідуальні завдання	не передбачено	
Тижневих годин для денної форми навчання	2 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – знайомство із закономірностями та особливостями розвитку літератури Німеччини, Австрії та Швейцарії у загальноєвропейському процесі розвитку художньої культури і формування у студентів чітких уявлень про стилістику як мовознавчу дисципліну, яка охоплює три напрями дослідження: стилістику мови, стилістику мовлення та стилістику тексту. Кожний напрям має свої об'єкти детального аналізу, а саме функціонування мовних одиниць в системі мови, стилістичне використання фонетичних, граматичних та лексичних засобів в різних комунікативних ситуаціях, функціональні стилі та їх характеристика, критерії, методи аналізу та інтерпретацію тексту. Знайомство із закономірностями та особливостями розвитку літератури Німеччини, Австрії та Швейцарії у загальноєвропейському процесі розвитку художньої культури від епохи Середньовіччя до сучасності.

Метою курсу є також формування комунікативної, лінгвістичної, соціокультурної та професійної компетентності студентів шляхом їх залучення до

виконання професійно орієнтованих завдань, формування інтерактивних навичок і вмінь усного та писемного мовлення з послідовним удосконаленням кожного окремого виду мовленнєвої діяльності.

Завдання курсу:

- ознайомити з періодизацією німецької літератури;
- дати чітке уявлення про кожен з періодів літератури з урахуванням рівня економічного, соціального та культурного розвитку німецьких земель; на основі засвоєння характерних ознак кожної з епох продемонструвати втілення цих ознак у творах провідних німецьких авторів;
- навчити аналізувати тексти за їх належністю до певної культурної епохи;
- продемонструвати зв'язок німецькомовної літератури з загальноєвропейськими тенденціями розвитку;
- надати уявлення про самобутній характер творів німецьких авторів.
- навчити студентів розуміти закономірності взаємодії лінгвістичних явищ та феноменів різних рівнів мови у їхній таксономічній впорядкованості;
- підвищити загальноосвітній рівень студентів та якість їхньої філологічної підготовки;
- формувати навички самостійної роботи з автентичними літературними текстами;
- розвивати особистість майбутнього вчителя як культурної, всебічно розвиненої людини, котра в орієнтується в філологічних процесах та тенденціях сучасної німецької мови і літератури.

Вимоги до знань і вмінь студентів, набутих внаслідок вивчення дисципліни:

Вивчення дисципліни допомагає студентам оволодіти теоретичними і практичними зasadами предмету, більш глибоко сприймати і аналізувати матеріал різних стилів і адекватно його перекладати, сприяє розширенню світогляду, розвитку ерудиції та професіоналізму, заохочує до самостійного мислення, творчості.

По завершенні курсу студенти повинні
знати:

- літературознавчі поняттями та категорії;
- основні етапи розвитку літератури Німеччини, Австрії та Швейцарії від початків до сучасності;
- основні етапи розвитку літературного процесу цих країн;
- літературні та філософські течії на різних етапах розвитку суспільства та у різних регіонах, мовою яких є німецька мова;
- найвидатніших представників німецькомовної літератури та їхні твори.
- понятійний апарат стилістики;
- основні теоретичні підходи при визначенні таких понять як «стиль», «функціональний стиль» тощо;

- головні фактори та закономірності стилютворення;
- класифікацію стилістичних елементів всіх мовних рівнів (фонетичні, лексичні, граматичні);
- стилістичні фігури;
- стилістичні прийоми для аналізу текстів (макростилістика).

вміти:

- орієнтуватися у окремих періодах розвитку німецькомовної літератури географічному положенні ФРН та інших німецькомовних країн;
- розуміти взаємозв'язок між особистістю письменника, літературним напрямом та соціально-історичними особливостями країни;
- використовувати літературний матеріал у мовленнєвій діяльності;
- отримувати лексичний матеріал при читанні;
- отримувати культурознавчу інформацію з літературних джерел.
- виявляти стилістичні особливості текстів різних жанрів;
- адекватно передавати особливості текстів рідної мови засобами іноземної і навпаки;
- аналізувати тексти різних жанрів згідно їх структурної архітектоніки, семантичного наповнення та функціонального спрямування;
- використовувати набуті знання для написання рефератів, курсових робіт та випускних проектів;
- розкривати зміст та значимість конкретного стилістичного явища, точно визначати його стилістичні функції, наводити приклади, що ілюструють його вживання;
- уміти використовувати відповідні стилістичні засоби для адекватної реалізації своїх власних висловлювань.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання (6 семестр).

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Модуль 1. Сучасна німецькомовна література

Змістовий модуль 1. Сучасна німецькомовна література												
Тема 1. Гете та Шиллер у літературі Німеччини	4	2					2					
Тема 2. Реалізм та натуралізм у літературі Німеччини, Австрії та Швейцарії	4	2					2					
Тема 3. Література на	4	2					2					

межі століть												
Тема 4. Німецька «література у вигнанні»	4	2				2						
Тема 5. Література НДР. Література ФРН	4	2				2						
Тема 6. Література Австрії та Швейцарії	4	2				2						
Тема 7. Тенденції сучасної німецькомовної літератури	6	3				3						
Разом за змістовим модулем 1	30	15				15						
Усього годин	30	15				15						

Програма та структура навчальної дисципліни для:
- повного терміну денної (заочної) форми навчання (7 семестр).

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма								Заочна форма					
	Тижні	усього	у тому числі						усього	у тому числі				
			л	П	Лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 2. Die textlinguistischen Aspekte der Stilistik														
Тема 1. Gegenstand und Aufgaben der Stilistik.		10	3	4			3							
Тема 2. Die funktionalen Stile der deutschen Sprache.		8	2	2			4							
Тема 3. Die einfachen Kompositionenformen. Die komplizierten Kompositionenformen		12	2	2			8							
Разом за змістовим модулем 2		30	7	8			15							
Змістовий модуль 3. Stilistik der Sprachniveaus														
Тема 1. Stilistisch bedingte Besonderheiten der Graphik und Phonetik. Morphologie aus stilistischer Sicht		10	4	3			3							
Тема 2. Stilfragen im Zusammenhang mit dem Wortschatz der deutschen Sprache		8	2	2			4							
Тема 3. Syntax aus stilistischer Sicht		12	2	2			8							
Разом за змістовим модулем 3		30	8	7			15							
Усього годин		60	15	15			30							

4. Теми семінарських занять: планом не передбачено

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

2		
...		

5. Теми практичних занять (6 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Гете та Шиллер у літературі Німеччини	2
2.	Реалізм та натуралізм у літературі Німеччини, Австрії та Швейцарії	2
3.	Література на межі століть	2
4.	Німецька «література у вигнанні»	2
5.	Література НДР. Література ФРН	2
6.	Література Австрії та Швейцарії	2
7.	Тенденції сучасної німецькомовної літератури	3

Теми практичних занять (7 семестр)

1.	Gegenstand und Aufgaben der Stilistik.	3
2.	Die funktionalen Stile der deutschen Sprache.	2
3.	Die einfachen Kompositionsformen. Die komplizierten Kompositionsformen	2
4.	Stilistisch bedingte Besonderheiten der Graphik und Phonetik. Morphologie aus stilistischer Sicht	3
5.	Stilfragen im Zusammenhang mit dem Wortschatz der deutschen Sprache	2
6.	Syntax aus stilistischer Sicht	2

6. Самостійна робота (6 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	«Фауст» Гете	2
2	Реалізм у швейцарській літературі	2
3	Імпресіонізм та експресіонізм у літературі та мистецтві	2
4	Проблема еміграції у творчості Ремарка та А.Зегерс	2
5	Театр Б.Брехта	2
6	„Die neuen Leiden des jungen Werthers“ nach U.Plenzendorf	2
7	Творчість Дюренматта	2

Самостійна робота (7 семестр)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Gegenstand und Aufgaben der Stilistik.	4
2	Die funktionalen Stile der deutschen Sprache.	2

3	Die einfachen Kompositionsformen. Die komplizierten Kompositionsformen	2
4	Stilistisch bedingte Besonderheiten der Graphik und Phonetik. Morphologie aus stilistischer Sicht	3
5	Stilfragen im Zusammenhang mit dem Wortschatz der deutschen Sprache	2
6	Syntax aus stilistischer Sicht	2

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення засвоєння знань студентами (6 семестр)

1. Literatur des frühen Mittelalters.
 - a) 500 – 900
 - b) 750 – 1100
 - c) 800 – 1200
2. Als ältester Text in deutscher Sprache gelten hingegen ...
 - a) die Merseburger Zaubersprüche
 - b) das Ezzolied
 - c) das Annolied
3. Literatur des hohen Mittelalters.
 - a) 900 – 1200
 - b) 1000 – 1300
 - c) 1100 – 1250
4. In den Jahrzehnten nach ... brach eine „Blütezeit“ der deutschsprachigen Literatur an.
 - a) 1250
 - b) 1300
 - c) 1150
5. Literatur des späten Mittelalters.
 - a) 1250 – 1500
 - b) 1300 – 1600
 - c) 1100 – 1400
6. Das Wort „Minne“ bedeutet
 - a) die Liebe zur schönen Dame
 - b) Haß zur schönen Dame
 - c) die Liebe zur schlechten Dame
7. Edda, isländische Sagas, Bibelübersetzung ins Gotische
 - a) Literatur des 8./9. Jh.
 - b) Germanische Literatur
 - c) Frühmittelhochdeutsche
8. Humanismus und Reformation .
 - a) 1400 – 1500
 - b) 1500 – 1700
 - c) 1450–1600
9. Psalmenübersetzung, Mittelalterliche Dichtung
 - a) Literatur des 8./9. Jh.
 - b) Germanische Literatur
 - c) Frühmittelhochdeutsche
10. Geistliche Literatur (Annolied), Weltliche Literatur (Rolandslied)
 - a) Spätmittelhochdeutsche Literatur
 - b) Frühmittelhochdeutsche Literatur
 - c) Mittelhochdeutsche Literatur
11. Barockliteratur.
 - a) 1450–1600
 - b) 1500 – 1700
 - c) 1600–1720
12. Lyrik, höfische Epik, Volksepen (Nibelungenlied ca. 1200), Prosa.
 - a) Spätmittelhochdeutsche Literatur
 - b) Frühmittelhochdeutsche Literatur
 - c) Mittelhochdeutsche Literatur
13. Literatur Aufklärung.
 - a) 1720 – 1780
 - b) 1700 – 1750
 - c) 1650 – 1700
14. Mystik, Volkslieder, Meistersgesang.
 - a) Spätmittelhochdeutsche Literatur
 - b) Frühmittelhochdeutsche Literatur
 - c) Mittelhochdeutsche Literatur

Контрольні питання, комплекти тестів для визначення засвоєння знань студентами (7 семестр)

Модуль 2. Die textlinguistischen Aspekte der Stilistik

1. Forschungsgebiet, Gegenstand und Aufgaben der Stilistik. Mikro- und Makrostilistik.
2. Stilistische Bedeutung, ihre Komponenten und Funktionen.
3. Stilfärbung im Sprachsystem.
4. Funktionale Färbung, ihre Komponenten, ihre Charakteristik.
5. Zum Problem der Funktionalstile in der deutschen Stilistik. Analyse der Funktionalstile aus 3 Positionen: sozialer, extralinguistischer und linguistischer.
6. Der Funktionalstil der Presse und Publizistik, seine Erscheinungsformen, seine Funktionen und seine Stilzüge.
7. Der Funktionalstil der schönen Literatur, seine Erscheinungsformen, seine Funktionen und seine Stilzüge.
8. Der Funktionalstil der Wissenschaft und seine Funktionen, seine Erscheinungsformen und seine Stilzüge.
9. Der Funktionalstil des öffentlichen Verkehrs, seine Funktionen, seine Erscheinungsformen und seine Stilzüge.
10. Der Funktionalstil der Alltagsrede, seine Stilzüge, und seine Funktionen.
11. Stilistische Aspekte der Wortbildung.
12. Stilistische Potenzen der Synonymie: stilistische und kontextuelle Synonyme.
13. Stilistische Möglichkeiten der Morphologie.
14. Die stilistische Differenzierung des Wortschatzes der deutschen Sprache nach J. Scharnhorst: der emotionale Aspekt, der funktionale Aspekt, der funktional-stilistische Aspekt.
15. Zeitliche Differenzierung des Wortschatzes des Deutschen: Historismen, Archaismen, Neologismen.
16. Soziale und fachliche Differenzierung des Wortschatzes: Termini, Berufslexik, Jargonismen und ihre stilistischen Funktionen.
17. Territoriale und nationale Differenzierung des Wortschatzes: Dialektismen, Fremdwörter, Internationalismen, Dubletten, Realien und ihre stilistischen Funktionen.

Модуль 3. Stistik der Sprachniveaus

1. Die Metapher, ihre Abarten und ihre Funktionen.
2. Das Epitheton, seine Abarten und ihre Funktionen.
3. Der Vergleich, seine Abarten und ihre Funktionen.
4. Stilistische Werte der Satzarten.
5. Mittel der stilistisch kolorierten Wortfolge: die Ausklammerung, die Absonderung, die Isolierung.

6. Syntaktische Erscheinungen als Stilfiguren der Anordnung: die Prolepse, der Nachtrag, die Aposiopese.
7. Syntaktische Erscheinungen als Stilfiguren der Anordnung: das Anakoluth, die Parenthese.
8. Die allgemeine Charakteristik der Peripherase nach der Struktur, der Häufigkeit, dem Inhalt und dem Ausdruckswert.
9. Arten der Umschreibung: der Euphemismus, die Hyperbel, die Litotes, die Meiose, die Ironie.
10. Wiederholung und ihre Abarten: der Parallelismus, die Antithese, der Chiasmus.
11. Die Stilfiguren der Häufung: die Aufzählung, ihre Formen (die Akkumulation, die Amplifikation, die Gradation – die Klimax, die Antiklimax).
12. Distanzwiederholung: die Anapher, die Epipher, die Rahmen – oder Ringwiederholung, die Anadiplose, Echowiederholung, die Paronomasie.
13. Text – eine kommunikative Einheit. Textbegriffe, Textdefinition.
14. Textualität, ihre Definition aus Sicht der Textlinguistik. Kriterien der Textualität.
15. Typologie der Texte nach dem Prinzip der Kompositionsformen. Kompositionsformen des Textes.
16. Redetypen. Grundprinzipien der Typen der Rede, ihre Charakteristik.
17. Klassifikation der Texte.

SCHEMA ZUR ANALYSE EINES LITERARISCHEN TEXTES

1. Biographische Daten des Autors (literarische Richtung, Stellung in der Literatur)
2. Allgemeine Bemerkungen zum Werk, dem der Auszug entnommen ist)
3. Gegenstand des Textes
4. Gliederung des Textes
5. Inhaltswiedergabe (die Fabel)
6. Grundgedanke des Textes
7. Sprachliche Gestaltung (die Wertung) des Textes
 - 7.1. Erzählperspektive des Textes
 - 7.2. Komposition
 - 7.3. Koloritzeichnung des Textes
 - 7.4. Stillmittel des Textes
 - 7.5. Einstellung des Autors zum Dargestellten.

8. Методи навчання.

Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний (лекція, бесіда). Навчання здійснюється з використанням комунікативно зорієнтованої

методики та інтегративного підходу, в рамках якого розвиваються всі види мовної та мовленнєвої компетенції студентів.

9. Форми контролю. Усне опитування, тестовий контроль.

Навчальні досягнення студентів контролюються та оцінюються як під час поточної роботи над навчальним матеріалом, так і в кінці кожного модуля та семестру. Для контролю засвоєння навчального матеріалу у рамках аудиторної роботи проводиться усне опитування, перевіряється виконання домашнього завдання студентами, проводяться поточне тестування у вигляді перекладів, диктантів та словниковых диктантів. Наприкінці кожного модуля проводяться модульні контрольні роботи.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 20.02.2015 р. протокол № 6 з табл. 1.

Оцінка національна	Оцінка ЄКТС	Визначення оцінки ЄКТС	Рейтинг студента, бали
Відмінно	A	ВІДМІННО - відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90 – 100
Добре	B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	82 – 89
	C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74 – 81
Задовільно	D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	64 – 73
	E	ДОСТАТНЬО – виконання задовільняє мінімальні критерії	60 – 63
Незадовільно	FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35 – 39
	F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота	01 – 34

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **R дис** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R ат** (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **R нр** (до 70 балів): **R дис = R нр + R ат**.

11. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни;
2. Конспект лекцій з дисципліни;
3. Комплекс контрольних робіт (KKР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт;
4. Тестові завдання для підсумкового контролю знань студентів.
5. Навчальний посібник.

12. Рекомендована література

- основна:

1. Baumann B., Oberle B. Deutsche Literatur in Epochen. – München: Max Hueber Verlag, 1985. – 336 S.
2. Geschichte der deutschen Literatur von Anfängen. – Fremdsprache Deutsch: Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. – Heft 21. – 2/1999. – S.18-20.
3. Geschichte der deutschen Literatur: Von Anfängen bis zur Gegenwart von Wolf Wucherpfennig. – Stuttgart; Düsseldorf; Leipzig: Klett,1998. – 367S.
4. Брандес М.П. Стилістика німецького языка. М., 1983.
5. Брандес М.П. Практикум по стилістиці німецького языка. – М.: Висш.шк., 1987. – 375 с.

- допоміжна:

1. Deutsche Literatur in Schlaglichtern / hrsg. von Bernd Balzer und Volker Mertens. – Mannheim; Wien; Zürich: Mayers Lexikonverl., 1990. – 516 S.
2. Deutsche Literaturgeschichte: Von Anfängen bis zur Gegenwart. – Stuttgart; Weimar: Mayer, 1997. – 627 S.
3. Faust I. Grundlagen und Gedanken zum Verständnis des Dramas. – Verlag Moritz Diesterweg,1972. – 5. Auflage. – 317S.
4. Goethe. Ein Lesebuch für unsere Zeit. – Berlin: Aufbau-Verlag,1976. – 417S.
5. Goethe, Johann Wolfgang von: Werke. – Bd. 5. – Textkritische Ausgabe, Hamburg, 1982. – 270 S.
6. Geschichte der deutschen Literatur: Von Anfängen bis zur Gegenwart, Von Wolf Wucherpfennig. – Stuttgart; Düsseldorf; Leipzig: Klett, 1998. – 367S.
7. Geschichte der deutschen Literatur. Von Bengt Algot Sorensen. – Orig. – Ausg. Bd.1. Vom Mittelalter bis zur Romantik. – München: Beck, 1997. – 352 S.
8. Grabert W., Mulot A. Geschichte der deutschen Literatur. – Bazerlicher Schulbuch – Verlag. – 22. Auflage. – 316 S.
9. Наливайко Д. Підсумковий роман Т. Манна . – Київ: Вища школа, 1984. – 312c.
10. Faulseit D., Kühn G. Stilistische Mittel und Möglichkeiten der deutschen Gegenwartssprache. – Lpz.: Bibl.Inst., 1975. – 276 S.

11. Hirte W. Besser schreiben. Eine Stilkunde für jedermann. LPZ. Jena-Brn: Urania, 6.A., 1982. – 232 S.
12. Illustrierte Geschichte der deutschen Literatur: in 6 Bänden / Hrsg. Prof. Dr. Anselm Salzer, Prof. Eduard von Funk. - Bd. III .-Von der Klassik bis zur Romantik. – Frecken: Komet, 2000. – 479 S.
13. Knaurs Geschichte der Weltliteratur. Von Erwin Laaths., Th. Knaur Nachf. Verlag München, 3. Auflage.
14. Langer K., Steinberg S. Deutsche Dichtung. Literaturgeschichte in Beispielen für den Deutschunterricht. – München, Bayerischer Schulbuchverlag GmbH, 2000. – 392S.
15. Malsch, Wilfried: Klassizismus, Klassik und Romantik der Goethezeit. In: Conrady, Karl Otto (Hrsg.): Deutsche Literatur zur Zeit der Klassik. – Stuttgart, 1977. – S. 381-408.
16. Ohnheiser I. Überlegungen zu Gegenstand und Methoden der Sprachkonfrontation im Bereich der Stilistik. // Das Wort 90, S. 79-85.
17. Riesel E. Grundsatzfragen der Funktionsstilistik. // Linguistische Probleme der Textanalyse, Jahrbuch 1973 des Instituts für deutsche Sprache. Düsseldorf, S. 35-53.
18. Sanders W. Linguistische Stilistik. Grundzüge der Stilanalyse sprachlicher Kommunikation Göttingen, 1977.
19. Sanders W. Gutes Deutsch – besseres Deutsch. Praktische Stillehre der deutschen Gegenwartssprache. Darmstadt, 1986.
20. Sandig B. Stilblüten als Mittel der Erforschung „stilistischer Kompetenz“. // Jahrbuch für Internationale Germanistik 13/1, 1981, S. 22-39.
21. Schmitz W., Scheiner D. Ihr Schreiben vom ... Geschäftliche und private Briefe im Baukastensystem. Ismaning/ München, 1994.
22. Sowinski B. Stilistik. Stiltheorien und Stilanalysen. 2.Aufl. – Stuttg., Weimar: J.B.Metzler, 1999. – 248 S.
23. Schüler – Duden – Literatur / hrsg. und bearb. von der Redaktion Schule und Lernen 3., neu bearb. Auflag. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverl., 2000. – 427 S.
24. Zelton H., Wolff E. Der neue Literaturführer. Deutsche Dichtung von der Romantik bis zur Moderne. – Weyarn: Seehamer Verlag, 1996. – 288 S.

13. Інформаційні ресурси

1. <http://filolog.pl.ua/mater-ali-dlya-student-v/stor-ya-n-metsko-movi-lekts.html>
2. www.wissen.de/.../grundzuege-der-entwickl

Vorlesung 1: Womit befasst sich die Stilistik? Gegenstand und Aufgaben der Stilistik

Die Sprache muss man richtig und zweckmäßig handhaben zu können. Fragen der wirkungsvollen Gestaltung sprachlicher Äußerungen gehören zu den theoretischen und sprachlichen Aufgaben der Sprachwissenschaft, und zwar der Stilistik. Mit der Herausbildung neuer Forschungsgebiete der Stilistik stellt sich die Frage nach der gegenwärtigen Domäne der Stilistik und ihrem Verhältnis zu solchen linguistischen und interdisziplinären Gebieten wie etwa Textlinguistik, Kommunikationsforschung, Theorie der Sprachkultur und ähnlichen wissenschaftlichen Nachbar- und Querschnittsdisziplinen.

Die Sprachwissenschaftler orientieren sich bei der Erforschung der Sprache an dem sprachlichen System und an der sprachlichen Verwendung. Die Prägung des sprachlichen Ausdrucks durch die innensprachlichen und außersprachlichen Faktoren ergibt **den Sprachstil**. Der Sprachstil ist Forschungsgegenstand der Stilistik und macht einen wichtigen Teil der Linguistik der Sprachverwendung aus. Als **Stil** wird der funktionsgerechte, durch außer – und innenlinguistische Momente bedingte Gebrauch des sprachlichen Potentials in der schriftlichen und mündlichen Gesellschaftskommunikation bezeichnet. Stil ist die Art und Weise, wie bestimmte Gedanken, Gefühle und Willensäußerungen dem Gesprächspartner dargeboten werden (Elise Riesel).

Die Aufgabe der Stilistik ist die stilkundliche Forschung auf alle Bezirke der Sprache auszudehnen, zu untersuchen, inwieweit außerlinguistische Faktoren die Redeweise beeinflussen. Als Forschungsmaterial gelten schriftliche und mündliche Texte aus unterschiedlichen Lebensbereichen und Lebenssituationen. Ausgangspunkt der Stilistik ist der Funktionalstil und seine Substile.

Mikro- und Makrostilistik

Aufgabe der Mikrostilistik ist das Erkennen und das Systematisieren der stilistischen Leistung der sprachlichen Einheiten aller Ebenen.

Aufgabe der Makrostilistik ist die Erforschung des Stils als Komplexerscheinung und Organisationsprinzip von Ganzheitsstrukturen.

Vorlesung 2: Stellung der Stilistik im System der Wissenschaften. Stilistik und Nachbardisziplinen. Aus der Geschichte der Stilistik

Stilistik nimmt ihren besonderen Platz unter verschiedenen Disziplinen, die in unterschiedlicher Weise die Auffassungen vom Stil beeinflussen. Die wichtigsten Verbindungen sind:

Stilistik und Linguistik und Literaturwissenschaft

Stilistik und Sprachwissenschaft

Stilistik und Textlinguistik

Stilistik und Sprachdidaktik

Stilistik und Rhetorik

Stilistik und Stilkritik

Stilistik und Soziolinguistik

Stilistik und Pragmatik

Auf die Möglichkeiten der Stilistik weist **ein geschichtlicher Überblick** hin.

Die ersten wissenschaftlichen Verallgemeinerungen über den Stil sind seit den griechischen Sophisten im 5. Jahrhundert v. Chr. ueberliefert, indem es um die Lehre von der kunstreichen Gastaltung der Rede – Rhetorik ging.

Antike und mittelalterische Rhetorik.

Normative Stilistik in der Zeit der Renaissance und des Humanismus (15. – 17. Jh.). Sprachlicher Stil als *ein individueller Ausdruck des Sprechers* im 17. und 18. Jahrhundert.

Psychologische Stilistik zu Beginn des 20. Jahrhunderts. Der Stil als Widerspiegelung bestimmter Gemütsbewegungen des Autors oder als Wirkungskomponente für den Hörer oder Leser.

Stil als eine *Eigenart der Sprachgestaltung und Sprachform* im 20. Jahrhundert.

Moderne Stilistik des 20. Jahrhunderts – Anfang des 21. Jahrhunderts: Analyse- und Deskriptionsmethoden und strukturalistische Stilanalyse.

Vorlesung 3: Stilelemente

Der Stil eines Textes ist keine Summe einzelner Stilmittel. Er weist Ganzheitscharakter auf. Erst die *Kombination* sprachlicher Mittel im Text lässt unter Berücksichtigung der Kommunikationssituation die Beurteilung des „Stils“ der Äusserung zu.

Stilelemente sind die sprachlichen Komponenten eines Textes, die bei sprachlicher Fassung eines und desselben Sachverhalts unter konkreter Kommunikationsbedingungen bei gleichem denotativen Bezug variiert werden können.

- Aktuelle und potenzielle Stilelemente
- Variable und nichtvariable sprachliche Mittel
- Stilelemente verschiedener Sprachebenen: Stilelemente der lexikalischen Ebene, der syntaktischen Ebene, der morphologischen Ebene, der phonologischen Ebene
- Dominierende Stilelemente
- Verhaeltnis: Stilelementen – Stilfiguren

Zur Auswahl der Stilelemente

Für die Erfassung und Beurteilung der Stilelemente eines Textes ist es zunächst nicht entscheidend, ob die Auswahl und Kombinationen durch den Verfasser bewusst erfolgt, d.h. in Kenntnis unterschiedlicher Möglichkeiten und ihrer Gebrauch unter Berücksichtigung sprachlicher und außersprachlicher Gesichtspunkte, oder nicht bewußt. Der Text kann vom Leser zunächst nur im Hinblick auf die tatsächlich erreichte Wirkung beurteilt werden. Die bewusste und überlegte Auswahl ist wesentlich abhängig von der Kommunikationssituation: Der Journalist kann an seinem Text nicht so intensiv „feilen“ (arbeiten) wie der Schriftsteller; der Schüler ist beim Klassenaufsatz in einer anderen Lage als beim Hausaufsatz.

Vorlesung 4: Stilfragen im Zusammenhang mit dem Wortschatz der deutschen Sprache

Unter dem deutschen Wortschatz versteht man die Gesamtheit der lexikalischen Einheiten der Sprache. Das ist eine dynamische Größe, geschätzt auf 300 000 bis 500 000 Einheiten.

Der Wortschatz bietet vielfältigere Möglichkeiten stilistischer Variationen als Syntax und Morphologie. Die Wahl des passenden Wortes ist nicht immer leicht.

Bei der Bewertung des Wortschatzes benutzt man verschiedene Markierungen. Die wichtigsten davon sind Markierungen:

- nach der Herkunft als *Fremdwort*;
- nach der Chronologie als *Archaismus* (*Historismus*; *Anachronismus*) bzw. *Neologismus/Okkasionalismus*;
- nach räumlicher Beschränkung als *Regionalismus*;
- nach sozialer Beschränkung als *Gruppen-* oder *Sonderwortschatz*;
- nach fachlicher Beschränkung als *Terminus*;
- nach der Attitüde als *neutral* oder *emotional bewertend* (Stilfärbungen);
- nach der Textfrequenz als *sehr beliebt* oder *selten*;
- nach der Bevorzugung bzw. Meidung in bestimmten Kommunikationsbereichen und Textsorten (Stilschichten);
- nach der Bevorzugung oder Meidung in der schriftlichen bzw. mündlichen Kommunikationsform.

Diese Markierungen mögen sich überschneiden; teilweise wird man einer lexikalischen Einheit auch mehrere Markierungen zuordnen müssen.

Die Kenntnis der genannten Markierungen ist nicht gleich bei allen Angehörigen der Sprachgemeinschaft. Schwankungen sind bedingt durch verschiedene soziale Parameter. Die markierten lexikalischen Einheiten können zu verschiedenen Zwecken verwendet werden, z.B. für besondere stilistische Effekte.

Vorlesung 5: Fragen der Wortwahl.

Die Wahl des „treffenden“ Wortes wird als wichtiges Stilmittel angesehen. Es bestimmt der allgemeine Charakter der Aussage ab. Der ganze Reichtum der Sprache muss benutzt werden, um die sprachliche Gestaltung wirksam zu machen.

- *Synonymie. Stilistische Funktionen der Synonyme. Kontextuale Synonyme*
- *Antonymie. Stilistische Leistungen der Antonyme*
- Oberbegriff und Unterbegriff und ihre stilistischen Leistungen
- *Stilistische Aspekte der Polysemie und Homonymie. Doppelsinn und Wortspiel.*
- *Stilistische Charakteristik phraseologischer Wortverbindungen*

Man unterscheidet 2 grosse Gruppen fester Wortverbindungen aus stilistischer Sicht.

1. Nicht expressive phraseologische Fügungen: Das sind funktional-stilistische Wortverbindungen, die keine expressive Stilfärbung besitzen. Ihre Bedeutung ist direkt. Man unterscheidet nominale, verbale, adverbiale Wortverbindungen.

Semantisch – stilistische Funktionen der nicht expressiven phraseologischen Wendungen.

2. Feste Wortverbindungen: das sind Fügungen, bei denen die stilistischen Kategorien Bildkraft, Emotionalität, Expressivität in den Vordergrund rücken. Sie werden teils in wörtlicher, teils in übertragener Bedeutung gebraucht. Zu den phraseologischen Wortfügungen zählt man Idiome, Fügungen, die einen geschlossenen Gedanken in Satzform mitteilen: Sprichwörter, Aphorismen, Sentenzen, stehende Vergleiche, die Zwillingsformen.

Stilistische Ausdruckswerte der expressiven Phraseologie

Funktionalstile

Die Sprache muss ganz verschiedenen und komplizierteren Sphären der menschlichen Tätigkeit als Verständigungsmittel dienen. Das führt zu einer funktionalen und expressiven Differenzierung ihrer Ausdrucksmöglichkeiten. Mit der Entwicklung der Gesellschaft bildet sich ein weit verzweigtes Netz von *Stilen* heraus, die untereinander in steter Wechselbeziehung stehen.

Als *Funktionalstile (funktionelle Stiltypen)* werden Verwendungsweisen der Sprache bezeichnet, die für bestimmte Tätigkeitsbereiche der Gesellschaft (Wissenschaft, Kunst, Alltagskommunikation etc.) charakteristisch sind.

In der deutschen Sprache lassen sich traditionell folgende Funktionalstile unterscheiden:

1. *Stil der öffentlichen Kommunikation*/ funktionaler Stiltyp der Direktive: Grundfunktionen; Typen: die unmittelbare Direktive und die mittelbare Direktive; Wesenszüge: Emotionalität, Übersichtlichkeit; grammatische Besonderheiten.
 2. *Stil der Wissenschaft*: Grundfunktionen; Wesenszüge: Streben nach Vermittlung von Erkenntnissen, Abstraktion, Sachlichkeit, Logik, Klarheit, Fassbarkeit; grammatische Besonderheiten.
 3. *Stil der Publizistik und der Presse*: Grundfunktionen; Wesenszüge: innige Verquickung von Kommunikation- und Ausdrucksfunktion der Sprache, sachliche und emotionale Überzeugungskraft; grammatische und lexikalische Besonderheiten.
 4. *Stil der Alltagsrede*: Grundfunktionen: Mitteilungen privater Natur oder sachliche offizielle Feststellungen aus dem Alltags- und Arbeitsleben an Gesprächspartner weiterzuleiten; Wesenszüge; grammatische und lexikalische Besonderheiten
 5. *Stil der schönen Literatur (der Belletristik)*: Grundfunktionen: durch ästhetische Einwirkung und künstlerische Bildhaftigkeit die Wirklichkeit widerzuspiegeln und zu den wichtigsten Fragen des Lebens klar und entschieden Stellung zu nehmen; Wesenszüge; grammatische und lexikalische Besonderheiten.
- „sprachlicher Individualstil eines Schriftstellers“: Individuell Typisches; grammatische, phonologische, lexikalische Besonderheiten.

Vorlesung 6: Stilfiguren

Mit den Stilfiguren oder rhetorischen Figuren uebernehmen wir ein jahrtausendealtes Erbe der antiken und mittelalterlichen Rhetorik. Es handelt sich dabei um bewusst ein Gestüte, zu Lehrzwecken ausgewahlte und systematisierte sprachliche Gestaltungsmittel und Formulierungsmuster, die der öffentlichen Rede und der Dichtung besondere Wirkungspotenzen verleihen. Durch Stilfiguren soll erreicht werden, dass sich bestimmte Texte und Textsorten durch ihre Gestaltung vom spontanen Sprachgebrauch des Alltags abheben. Ihre Hauptfunktionen sind Ausdrucksvariation und Ausdrucksverstaerkung. Daneben dienen Stilfiguren der Hervorbringung besonderer Wirkungspotenzen von Texten: Hervorhebung, Pointierung, Kontrastierung, Veranschaulichung, Bewertung, öhren- und augenfällige Gliederung.

Wie bei allen Stilelementen gibt es auch bei den Stilfiguren eine aussenordentliche Vielfalt und Mannigfaltigkeit.

Man unterscheidet z.B. *Wortfiguren*, die eher eine schmueckende Wirkung ausueben, und *Gedankenfiguren*, die den Aufbau eines Textes beeinflussen und nicht an spezifische sprachliche Ausdrucksformen gebunden sind.

Es gibt eine Klassifikation nach vier Aenderungskategorien, bei beruecksichtigt wird, das eine sprachliche Aeusserung auf vielerlei Weise veraendert, variiert, umformuliert werden kann:

- 1) durch den Ersatz von Konstituenten:
- 2) durch Hinzufuegung sprachlicher Elemente;
- 3) durch Weglassen syntaktischer Einheiten;
- 4) durch Aenderung der Reihenfolge der syntaktischen Einheiten.
 - *Figuren des Ersatzes (Tropen)*: Emphase, Periphrase, Methonymie, Metapher, Ironie, etc.;
 - *Figuren der Hinzufuegung*: Wiederholung, Epipher, Prolepse, Paronomasie, Parallelismus, Epitheton, etc.;
 - *Figuren der Auslassung*: Ellipsen, Aposiopese, Zeugma;
 - *Figuren der Anordnung und des Platzwechsels*: Umstellung, Wiederaufnahme, Einschub, Konstruktionswechsel.

Morphologie aus stilistischer Sicht

Nicht nur der Wortbestand, sondern auch das grammatische System haelt verschiedene Ausdrucksmittel bereit, unter denen der Sprecher bei der Darstellung eines Sachverhalts auswaehlen kann.

Die Wahl bestimmter grammatischer Formen ist mit ihrem Ausdruckswert verbunden. Die Kenntnis der grammatischen Synonyme ist fuer die Praxis der sprachlichen Kommunikation sehr wichtig.

Durch die Verwendung grammatisch-stilistischer Mittel kann die persoenliche Stellungnahme des Kommunikationspartners zum Ausdruck kommen (Ruhe, Erregtheit, Bestimmung, Ablehnung, Sachlichkeit, Verwirrung etc.).

- *Besonderheiten verschiedener Wortarten:* Stilwerte der Substantive (Singular- und Pluralformen, synonymische Kasusformen), Verben (Synonymie der Modi, Zeitformen, Genera verbi), Adjektive (Steigerungsstufen), Pronomen, Artikel (Bestimmtheit/Unbestimmtheit), Negationswoerter, Adverbien.
- *Nominalstil, Verbalstil, adjektivischer Stil.*

Syntax aus stilistischer Sicht

In der Syntax, ebenso wie in der Morphologie, kann jedes Sprachmittel zum Stilmittel werden. Die Hauptgroesse der Syntax ist der Satz. Die Struktur des Satzes ist fuer die Stilkunde von grosser Bedeutung.

Von groesster Bedeutung sind auch die Bindemittel zwischen Saetzen, ihre qualitative Beschaffenheit und ihr quantitativer Gebrauch. Die syntaktischen Mittel aller Art, unterstuetzt von gewissen Wortschatzelementen, spielen eine ausschlaggebende Rolle und verleihen dem Stil eine gewisse Faerbung.

- Stilistische Aufgabe der Wortfolge
- Stilistischer Wert der Laenge der Saetze
- Typen der Saetzverbindungen
- Stilistische Leistungen der Satztypen
-

Phonostistik. Wortbildung aus stilistischer Sicht

Einige Fragen der Phonostistik

Die Phonetik bildet den geschlossensten Teil der Sprache, deshalb bietet sie eine viel bescheidenere Moeglichkeit fuer die Realisierung stilistischer Besonderheiten. Zu den Lauterscheinungen, die als Stilmerkmale oder Stilmittel gelten koennen, sind die Intonation, Besonderheiten der Aussprache, die Lautmalerei.

- Intonatorisch-stilistische Fragen: phonetische Stilarten (feierlicher Stil, Stil der alltaeglichen Umgangssprache, offizieller Stil,

wissenschaftlich-sachlicher Stil, familiaerer Stil), expressive Rolle der Intonation, Akzente und Pausen, Rhythmus;

- Stilistisch-bedingte Besonderheiten der Aussprache: Sprechweise in verschiedenen Situationen, Sprachporträts;
- Lautmalerei und Lautsymbolik: Begriff und Hauptfunktionen.

Wortbildung aus stilistischer Sicht

Wortbildungsprodukte sind komplexe lexikalische Einheiten in Wortstruktur.

Die Wortbildung hat nicht nur mit der Bildung von neuen Wörtern nach produktiven Modellen zu tun, sondern auch mit den im Wortschatz gespeicherten Wortbildungsprodukten als Vertretern von Wortbildungstypen sowie ihren formalen und semantischen Beziehungen: in Wortbildungsnestern, in Wortbildungsreien, in Wortbildungsgruppen.

- Stilwert der Transposition: Prozesse der Substantivierung und Verbalisierung der Wortarten und ihre Funktionen;
- Stilistische Möglichkeiten der Ableitungen: Ableitungen mit absoluter und partieller Stilfärbung;
- Stilistische Möglichkeiten der Zusammensetzungen: individuelle Komposita in verschiedenen Stilen der Sprache.